

780
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

ЯСАК ТЕТЯНА МИКОЛАЇВНА

УДК 004.4:37.091.332:81"36(043.3)

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СИНТАКСИСУ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ У 8-9 КЛАСАХ ГІМНАЗІЙ

13.00.02 — теорія та методика навчання (українська мова)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

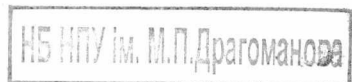
КИЇВ - 2011

НБ НПУ

100098043

8053

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Київському університеті імені Бориса Грінченка.

Науковий керівник — кандидат педагогічних наук, доцент
Караман Ольга Володимирівна,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
професор кафедри української мови та методики
навчання Гуманітарного інституту.

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
Плющ Марія Яківна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
завідувач кафедри української мови Інституту
української філології;

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
Шелехова Галина Тарасівна,
Інститут педагогіки НАПН України,
завідувач лабораторії навчання української мови.

Захист відбудеться "30" червня 2011 року о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.07 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розіслано "27" травня 2011 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат філологічних наук,
доцент

Л. В. Кравець

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сучасне суспільство характеризується стрімким розвитком високих технологій, масовою комп'ютеризацією, інтенсивним розширенням інформаційного простору, що зумовлює активний пошук дидактичних моделей, зорієнтованих на інтереси і розвиток особистості. Саме тому одним із пріоритетних завдань освіти є впровадження сучасних електронно-дидактичних засобів, які розширюють можливості учнів у якісному формуванні системи знань, сприяють розвитку інтелектуальних здібностей до самонавчання, інтенсифікують діяльність учителя та учнів.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у дидактичному процесі навчальних закладів освіти з метою підвищення його ефективності знайшло відображення в законодавчих документах: Законах України „Про освіту”, „Про загальну середню освіту”, Національній доктрині розвитку освіти України у XXI ст., Державній національній програмі „Освіта (Україна XXI ст.)”, Державній програмі „Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці”, Концепції профільного навчання в старшій школі, Державному стандарті базової та повної середньої освіти. Вирішення визначених у документах багатоаспектних завдань і досягнення намічених цілей зумовлює необхідність розроблення якісно нових підходів до організації навчання у загальноосвітніх закладах, гімназіях зокрема.

Модернізація системи вітчизняної освіти передбачає обґрунтування стратегій оптимізації навчально-виховного процесу, визначення потреб і пріоритетів відповідної галузі, активне поширення інноваційних технологій навчання, створення належного науково-методичного забезпечення.

Важливими для підвищення ефективності навчально-виховного процесу у різних ланках системи національної освіти є матеріали досліджень вітчизняних наукових шкіл з проблеми застосування комп'ютерних технологій: активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів засобами інформаційно-комунікаційних технологій (О. В. Вашук, В. Е. Краснопольський, Л. І. Павлюк, Н. В. Пожар, О. М. Християнінов та ін.), використання інструментальних та прикладних засобів комп'ютерних технологій у навчальному процесі (Т. В. Жабо, А. Ф. Манако, Н. І. Одарченко та ін.), реалізація діяльнісного підходу на уроках української мови засобами комп'ютерних технологій (Н. В. Сороко), методика навчання дисциплін у вищій школі із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій (М. І. Жалдак, О. В. Співаковський, О. Е. Трофимов, І. В. Чірва), застосування комп'ютера під час тестового контролю навчальних досягнень учнів (В. Є. Безверха, В. М. Деміна, О. С. Мезалітіна), особистісно зорієнтована педагогічна взаємодія вчителя та учнів (Ж. А. Меншикова), вплив інформаційних технологій на зміст і методи навчання в середній школі (Н. В. Апатова, А. В. Уманець, А. В. Фоменко), створення комп'ютерної підтримки на уроках української мови в гімназіях (С. О. Караман).

Розгляд комплексу питань, пов'язаних із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні, започатковано у працях В. Ю. Бикова, С. Д. Бушуєва, Є. І. Виштинського, Б. С. Гершунського, А. С. Демушкіна, М. І. Жалдака, М. В. Єрмолаєвої, А. О. Кривошеєва, І. І. Мархель, В. М. Монахова, В. М. Недзельської, Л. П. Прессман, О. В. Співаковського, А. В. Соловова та ін. Дидактичні та психологічні аспекти застосування інформаційно-комунікаційних технологій навчання досліджували Н. В. Апатова, В. П. Беспалько, В. П. Зінченко, С. О. Караман, О. В. Караман, О. М. Леонтєва, Ю. І. Машбиць, Н. Ф. Талізїна, О. К. Тихомиров, Г. Т. Шелехова та ін. Психологічні особливості навчальної діяльності учнів та студентів розглядали А. М. Алексюк, Ю. К. Бабанський, Л. В. Занков, Г. С. Костюк, В. А. Крутецький, І. Я. Лернер, В. В. Серіков, С. Д. Смірнов, М. М. Шахмаєв та ін. Теоретичні та методичні аспекти навчання синтаксису української мови розробляли О. М. Біляєв, І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, Т. К. Донченко, П. С. Дудик, А. П. Загнітко, С. О. Караман, О. В. Любашенко, Л. І. Мацько, І. С. Олійник, С. А. Омельчук, М. І. Пентилок, К. М. Плиско, М. Я. Плющ, Л. В. Струганець, В. І. Тихоша та ін.

Нині в освітньому просторі України все більше з'являється навчальних закладів, які обирають головною спеціалізацією поглиблене вивчення української мови. Особливе місце в системі національної профільної освіти відводиться гімназії як складному педагогічному утворенню. Реалізація потенціалу здібних учнів є актуальним завданням сучасної освіти. Обдарований учень потребує навчання, яке забезпечує розвиток творчого мислення, самостійності й активності в навчальній діяльності, уміння здобувати нові знання. Навчання української мови в гімназії відповідно до нової парадигми і доктрини освіти на оснві сучасних психолого-педагогічних теорій зумовлює впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, застосування яких суттєво впливає на якість навчання та інтелектуальний розвиток здібних учнів.

Аналіз лінгвометодичної літератури засвідчує, що поодинокими є праці, присвячені методиці поглибленого вивчення синтаксису української мови із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій (З. П. Бакум, О. М. Горошкіна, С. О. Караман, О. В. Караман, В. І. Тихоша та ін.). Немає спеціальних досліджень, присвячених методиці навчання синтаксису у 8-9 класах гімназій із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках української мови вимагає теоретичного обґрунтування та практичного розв'язання багатьох питань, а саме: визначення науково-методичних та психолого-педагогічних основ застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі; розроблення комп'ютерно зорієнтованого навчально-методичного забезпечення до уроків поглибленого вивчення синтаксису у 8-9 класах гімназій; визначення оптимального співвідношення між новими технологіями та традиційними для вивчення української мови засобами (підручником, робочим зошитом тощо).

Аналіз наявних електронно-дидактичних засобів навчання з української мови свідчить, по-перше, що на українському ринку освітніх послуг їх представлено ще надто мало, а, по-друге, поодинокі авторські спроби у розробленні програмно-педагогічного інструментарію не дають змоги застосовувати їх як оптимальні дидактичні засоби на кожному з етапів поглибленого вивчення синтаксичного матеріалу.

Теоретична нерозробленість і практична значущість проблеми визначили вибір теми дослідження: **„Методика навчання синтаксису із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у 8-9 класах гімназій”**. Актуальність проблеми дослідження зумовлюють кілька чинників, з-поміж яких визначено: *загальні*, пов’язані з тотальною інформатизацією в Україні, що вимагає від фахівців будь-якого профілю належного володіння сучасними інформаційними технологіями у професійній діяльності в умовах розширення світового освітнього простору; а також *спеціальні*, зумовлені необхідністю оптимізації мовної освіти учнів гімназій на основі використання потужного ресурсу інформаційно-комунікаційних технологій для ефективної організації навчально-виховного процесу та управління механізмом отримання інформації і використання її відповідно до індивідуальних запитів і потреб.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації пов’язана з проблематикою науково-дослідної роботи кафедри української мови та методики навчання Гуманітарного інституту „Особистісно зорієнтовані технології різнорівневої підготовки майбутнього вчителя-словесника”, що входить до комплексного плану досліджень Київського університету імені Бориса Грінченка „Теорія і практика професійної підготовки вчителя у системі неперервної педагогічної освіти” (державний реєстраційний номер 01060U012171). Тема дослідження затверджена на засіданні вченої ради Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 1 від 26 лютого 2007 року) та узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології НАПН України (протокол № 9 від 21 грудня 2010 року).

Мета дослідження полягає в розробленні науково обґрунтованої та експериментально перевіреної методики навчання синтаксису у 8-9 класах гімназій із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

Відповідно до мети визначено **завдання дослідження**:

- проаналізувати стан розробленості обраної проблеми у спеціальній літературі;
- уточнити і науково обґрунтувати сутність понять дослідження „інформаційно-комунікаційні технології”, „інформатизація освіти”, „інформаційні технології”, „технології навчання”, „педагогічна технологія”, „адаптивна технологія навчання”, „комп’ютерна програма навчального призначення”, „комп’ютерно зорієнтовані методи навчання”;
- запропонувати комп’ютерні програми навчального призначення та науково-методичний супровід до них;

- розробити методику навчання синтаксису у 8-9 класах гімназій із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій та експериментально перевірити її ефективність.

Об'єкт дослідження — процес навчання синтаксису української мови у 8-9 класах гімназій.

Предмет дослідження — методи, прийоми та засоби навчання синтаксису із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

Для розв'язання поставлених завдань й експериментальної перевірки розробленої методики навчання синтаксису української мови із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у 8-9 класах гімназій у дослідженні використано комплекс **методів**:

теоретичних (аналіз наукових джерел із досліджуваної проблеми, синтез, моделювання, узагальнення), що використовуються для вивчення психолого-педагогічної літератури й визначення концептуальних засад дослідження, уточнення сутнісних характеристик його провідних дефініцій, проектування комп'ютерних програм дидактичного призначення, аналіз змісту навчально-методичного забезпечення до уроків поглибленого вивчення української мови;

емпіричних (педагогічні спостереження та діагностування, аналіз письмових робіт та інших продуктів діяльності учасників навчального процесу, анкетування, бесіди, педагогічний експеримент) для перевірки ефективності запропонованої методики навчання синтаксису у 8-9 класах гімназій;

статистичних (кількісний і якісний аналіз показників ефективності), які допомогли опрацювати отримані результати експериментального дослідження.

Методологічною основою дослідження є концептуальні положення лінгвістики, психолого-педагогічних наук, досягнення вчених у галузі лінгводидактики, пов'язані з формуванням мовної особистості, теорією особистості та її розвитку в процесі навчання та виховання; ідеї філософії освіти як інтегративної царини наукових знань, що ґрунтуються на принципах особистісно зорієнтованого та компетентнісного підходів до учня як суб'єкта навчально-виховного процесу; законодавчі документи і сучасні концепції з проблем мовної освіти в Україні.

Організація та основні етапи дослідження. Дисертаційне дослідження проводилося в три етапи.

На першому етапі (2006-2007 рр.) проаналізовано науково-методичну літературу з обраної проблеми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання, окреслено зміст роботи з навчання синтаксису української мови у 8-9 класах гімназій, проведено констатувальний експеримент.

На другому етапі (2007-2009 рр.) створено комп'ютерні програми навчального призначення із синтаксису простого й складного речень, підготовлено науково-методичні рекомендації щодо застосування інформаційно-комунікаційних технологій на уроках мови у 8-9 класах гімназій.

На третьому етапі (2009-2010 рр.) здійснено формувальний і контрольний етапи педагогічного експерименту, проведено остаточну перевірку результатів дослідного навчання, проаналізовано його кількісно-якісні результати;

визначено ефективність запропонованої методики навчання синтаксису української мови у 8-9 класах гімназій із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій; систематизовано результати дослідження, сформульовано висновки.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що *вперше розроблено* методику навчання синтаксису у 8-9 класах гімназій із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій; *обґрунтовано* комп'ютерно зорієнтовані методи і засоби навчання; *визначено* лінгводидактичні, психологічні, ергономічні вимоги до комп'ютерних програм навчального призначення з української мови; *створено* електронно-дидактичні засоби для поглибленого вивчення української мови у 8-9 класах гімназій; *уточнено і науково обґрунтовано* сутність базових понять дослідження „інформаційно-комунікаційні технології”, „комп'ютерно орієнтовані методи навчання”, „комп'ютерні програми навчального призначення”. *Подальшого розвитку* набули положення комп'ютерно зорієнтованої лінгводидактики, спрямовані на підвищення ефективності поглибленого вивчення української мови в гімназіях.

Практичне значення здобутих результатів визначається тим, що основні теоретичні положення, висновки та рекомендації можуть бути використані під час поглибленого вивчення синтаксису української мови у 8-9 класах гімназій, а також у процесі створення програм, посібників, розроблення спецкурсів, факультативів, у практичній роботі вчителів-словесників гімназій.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки і результати дослідження було представлено автором у доповідях і повідомленнях на IV Міжнародній науковій конференції „Лексико-грамматические инновации в современных славянских языках” (Дніпропетровськ, 9-10 квітня 2009), Міжнародній науковій конференції „1020-річчя історії шкільної освіти в Україні: традиції, сучасність і перспективи” (Київ, 23 квітня 2009), Всеукраїнській науково-практичній конференції „Моніторинг якості освіти: теорія та практика” (Київ, 16-17 грудня 2009), Всеукраїнській науково-практичній конференції „Освіта в інформаційному суспільстві: до 25-річчя шкільної інформатики” (Київ, 13-14 травня 2010) та на Міжнародній науково-практичній конференції „Андрагогіка і ціложиттєве навчання: освітні ідеали людини і суспільства” (Київ, 13-14 вересня 2010); на семінарах кафедри української мови та методики навчання Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка; на лекційно-практичних заняттях з методики навчання української мови для студентів освітньо-кваліфікаційних рівнів „бакалавр” і „магістр” Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка.

Матеріали дослідження **впроваджено** в навчальний процес Київської гімназії № 143 (довідка № 77 від 23.02.2011 р.), Черкаської гімназії № 9 (акт про впровадження № 73 від 15.04.2010 р.), Полтавської гімназії № 32 (акт про впровадження № 514 від 3.06.2009 р.), Нікопольської гімназії № 15 Дніпропетровської області (акт про впровадження № 5 від 20.05.2010 р.), Центрально-Міської гімназії м. Кривого Рогу (акт про впровадження № 121 від

14.05.2010 р.), а також у гімназії № 66 м. Дніпропетровська (акт про впровадження № 4 від 21.05.2010 р.). На різних етапах у педагогічному дослідженні взяло участь 512 учнів 8-9 класів.

Особистий внесок здобувача полягає у розробленні методики поглибленого вивчення синтаксису української мови в гімназіях засобами інформаційно-комунікаційні технологій, створенні комп'ютерних програм дидактичного призначення до уроків української мови у 8-9 класах гімназій, безпосередній участі автора в організації та проведенні педагогічного експерименту.

Публікації. Основні положення і результати дисертаційної роботи викладено в 10 наукових статтях, 9 з яких — у фахових виданнях, затверджених ВАК України.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку умовних скорочень, списку використаних джерел, що нараховує 227 позицій, додатків. Загальний обсяг дисертаційного дослідження — 188 сторінок, з яких 165 сторінок основного тексту. Ілюстративний матеріал подано у 2 схемах, 7 таблицях і 9 рисунках.

Основний зміст дисертації

У **вступі** обгрунтовано актуальність дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету і завдання, представлено методологію та етапи роботи, визначено наукову новизну і практичне значення, подано відомості про апробацію й упровадження результатів дослідження в практику.

У **першому розділі** „*Теоретичні основи організації навчальної діяльності учнів в уроках рідної мови у 8-9 класах гімназій із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій*” науково обгрунтовано психолого-педагогічні та санітарно-гігієнічні умови застосування інформаційно-комунікаційних технологій на уроках української мови у 8-9 класах гімназій, проаналізовано зміст наявного навчально-методичного забезпечення для поглибленого вивчення української мови в гімназіях, відповідно до методологічних принципів формування понятійно-термінологічного апарату з'ясовано й обгрунтовано базові поняття дослідження.

Аналіз наукових джерел з проблеми дослідження (В. П. Беспалько, В. Ю. Биков, О. М. Горошкіна, О. А. Грищенко, М. І. Жалдак, В. П. Зінченко, С. О. Караман, О. В. Караман, В. І. Клочко, Т. І. Коваль, С. О. Сисоєва, Н. В. Сороко, О. В. Співаковський, Г. Т. Шелехова та ін.) дав змогу узагальнити тлумачення базових дефініцій „*інформаційно-комунікаційні технології*”, „*інформатизація освіти*”, „*інформаційні технології*”, „*технології навчання*”, „*педагогічна технологія*”, „*комп'ютерна програма навчального призначення*”, „*комп'ютерно зорієнтовані методи навчання*”, які за час свого функціонування у науковому обігу зазнали певних трансформацій та доповнень.

Розроблення понятійно-технологічного апарату інноваційної педагогічної діяльності, обгрунтування комп'ютерно зорієнтованих методів і засобів

навчання, уточнення сутності і змісту стрижневого поняття „технологія” з її характерними ознаками має як теоретичне, так і практичне значення для дослідження, оскільки сприяло уточненню критеріїв новизни в оцінюванні інноваційних пошуків, що супроводжуються якісним оновленням освітньої практики.

Інформаційно-комунікаційні технології у дослідженні тлумачаться як інноваційне технічне забезпечення, сукупність комп'ютерно зорієнтованих методів і засобів навчання з високою адаптивністю, що сприяють оптимізації навчально-виховного процесу в гімназіях на засадах індивідуалізації, диференціації та інтенсифікації, а також уможливають розвиток інтелектуального й творчого потенціалу здібних учнів. *Комп'ютерні програми навчального призначення* розглядаються як новітній дидактичний засіб, спеціальним способом закодована, структурована та упорядкована сукупність інформаційних об'єктів, що забезпечують навчально-пізнавальні потреби суб'єктів навчання в накопиченні, зберіганні, обробленні й передаванні навчально-методичної інформації у процесі як традиційних, так й інноваційних форм навчання. *Комп'ютерно зорієнтовані методи навчання* визначаються як способи взаємозумовленої діяльності суб'єктів навчання в інформаційно-комп'ютерному середовищі, що сприяють активізації та індивідуалізації навчально-пізнавальних дій здібних учнів.

У розділі з'ясовано, що в останні роки у науковій літературі спостерігається тенденція визначати раціональні шляхи використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі із психолого-педагогічних позицій (Н. Ю. Ішук, М. Б. Калашнікова, Ю. І. Машбиць, В. М. Монахов, Л. А. Рєгуш, Н. Ф. Тализіна, О. К. Тихомиров та ін.).

Аналіз публікацій психологів і дидактів (Н. В. Апатова, В. Ю. Биков, О. В. Ващук, Е. І. Вишинецький, П. А. Гевал, Б. С. Гершунський, М. І. Жалдак, А. О. Кривошеєв, В. В. Лапінський, В. М. Мадзігон, Є. Д. Маргуліс, І. І. Мархель, О. М. Моргун, В. М. Недзельська, А. І. Підласий, Л. П. Прессман, А. В. Соловов, О. В. Співаковський, М. І. Шерман та ін.), лінгводидактів (О. М. Горошкіна, С. О. Караман, О. В. Караман, О. В. Любашенко, А. Ф. Манако, Л. В. Скурагівський, Н. В. Сороко, М. Г. Стельмахович, Г. Т. Шелехова та ін.), осмислення накопиченого досвіду застосування інформаційно-комунікаційних технологій дало змогу виявити багато суттєвих позитивних чинників комп'ютеризації навчального процесу у різних ланках системи освіти (індивідуалізація навчально-пізнавальної діяльності учнів; диференціація мовного матеріалу; вибір оптимального темпу для навчання; оперативність, об'єктивність та персоніфікація контролю й оцінювання результатів навчальних досягнень, забезпечення зворотного зв'язку тощо).

Комп'ютерні технології уможливають розкриття невикористаних резервів навчального процесу, потенціалу особистості здібного учня, розширюють дидактичні можливості вчителя, дають змогу перекласти на електронно-дидактичні засоби навчання найбільш трудомісткі і найменш творчі

види робіт, заощадити час для проектування безпосередньої взаємодії учасників навчально-виховного процесу.

Узагальнення опрацьованих матеріалів дає підстави констатувати, що використання електронно-дидактичного засобу в ролі посередника у діалозі між учнем та вчителем сприяє оптимальній реалізації особистісно зорієнтованого підходу у навчанні здібних учнів, забезпеченню комунікативного компонента через роботу у парах, групах, що супроводжується активним спілкуванням учасників навчального процесу в атмосфері творчого колективного пошуку.

Аналіз чинних програм і підручників з української мови для учнів 8-9 класів гімназій показав, що зміст мовного матеріалу розроблено з урахуванням чотирьох змістових ліній (мовленнєвої, мовної, соціокультурної й діяльнісної, або стратегічної); передбачено засвоєння здібними учнями синтаксичної теорії (синтаксис української мови як учення про будову речень і словосполучень, основні одиниці синтаксису — словосполучення й речення, будова словосполучень і речень, смислові відношення у словосполученні й реченні, сурядний і підрядний зв'язки слів, типи односкладних простих речень, типи складносурядних і складнопідрядних сполучникових і безсполучникових речень, речень із різними видами зв'язку та ін.), ознайомлення з важливими для практики спілкування відомостями (способи вираження головного члена в односкладних реченнях, умови відокремлення другорядних членів, смислові відношення між частинами складних речень; лексичні, лексико-морфологічні й синтаксичні засоби зв'язку в тексті тощо). Крім того, передбачено вивчення питань, пов'язаних з удосконаленням культури й розвитку мовлення, зокрема аудіювання, читання, аналіз мови текстів-зразків, обговорення актуальних для особистісного розвитку учнів морально-етичних, естетичних, світоглядних, історико-культурних проблем через організацію дискусій, ситуативних діалогів, написання творчих робіт, анотацій, рецензій, рефератів тощо.

На основі творчого осмислення закладених у чинній програмі та підручниках можливостей було розроблено комп'ютерні програми навчального призначення до кожної теми, що дають змогу поглиблено й інтенсивно вивчати синтаксичну теорію.

Спостереження за навчально-виховним процесом у гімназіях переконують у необхідності інтенсифікації спільної діяльності вчителя та учнів, яка значною мірою уможлиблюється засобами інформаційно-комунікаційних технологій, що допомагають залучати учнів 8-9 класів до застосування різноманітних електронних довідкових джерел, які містять значний обсяг інформації та можуть використовуватися учнями для підготовки рефератів, лінгвістичних повідомлень, науково-дослідних проектів, творчих робіт, самостійних студіювань, виконання пошуково-дослідницьких завдань тощо.

У другому розділі *„Методика організації навчальної діяльності учнів 8-9 класів гімназій у процесі навчання синтаксису засобами інформаційно-комунікаційних технологій”* обґрунтовано комп'ютерно зорієнтовані методи навчання у контексті обраної проблеми дослідження (наочні комп'ютерно

зорієнтовані методи навчання; комп'ютерно зорієнтовані методи навчального контролю і самоконтролю; проблемно-дослідницькі комп'ютерно зорієнтовані методи навчання; комп'ютерно-імітаційні методи навчання; методи організації проблемних дискусій в інформаційно-навчальному середовищі; комп'ютерне вивчення дисциплін), інтерпретовано практичний аспект їх застосування на уроках української мови у 8-9 класах гімназій у поєднанні з традиційними методами, проаналізовано сучасні підходи до створення комп'ютерних програм дидактичного призначення й описано технологію їх використання у навчанні синтаксису.

Інформаційно-комунікаційні технології мають широкий діапазон дидактичного застосування на уроках української мови в гімназії: сприяють пошуку, вибору та представленню необхідної інформації, унаочнюють навчальний процес, уможливають організацію неперервної та багатоаспектної навчально-тренувальної роботи та контролю за її результатами, урізноманітнюють форми і методи навчальної діяльності учнів 8-9 класів, сприяють формуванню та розвитку різних видів мовленнєвої діяльності, оптимізують навчальну роботу гімназистів зі схемами, алгоритмами, таблицями для практичного засвоєння поняття про інтеграційні процеси у мові й мовленні.

Діяльність учителя в умовах комп'ютеризованого навчання значною мірою повторює структуру традиційної: відбір змісту, форм, методів і засобів навчання, створення позитивної мотивації, пояснення, отримання інформації про результати навчальних досягнень учнів, залучення їх до активної діяльності на уроках поглибленого вивчення української мови тощо.

Запропонована у дисертаційному дослідженні методика навчання синтаксису засобами інформаційно-комунікаційних технологій у 8-9 класах гімназій ґрунтується на врахуванні загальнодидактичних та власне методичних принципів; передбачає реалізацію змістового, діяльнісного та методичного компонентів; підготовленість учителя до застосування комп'ютерно зорієнтованих засобів у навчальному процесі; осучаснення методичного інструментарію до уроків української мови у 8-9 класах гімназій; інтенсифікацію навчальної діяльності здібних учнів, розвиток у них самоосвітніх навичок, а також застосування запропонованих комп'ютерних програм дидактичного призначення для поглибленого вивчення синтаксису, розроблених з урахуванням сукупності вимог (педагогічних, психологічних, технічних, фізіолого-гігієнічних, ергономічних, естетичних), зміст та технічні характеристики яких уможливають наповнення уроку різноманітним дидактичним матеріалом (див. схему 1).

Спостереження показали, що успішне засвоєння навчального матеріалу залежить не тільки від пізнавальних можливостей і здібностей учнів, але й такої організації вчителем роботи на уроці, коли кожен здібний учень працює з більшим навантаженням для одержання максимально можливих результатів. Цього можна досягти саме через оптимальне поєднання традиційних та комп'ютерно зорієнтованих методів і засобів навчання.

Схема 1. Методика навчання синтаксису української мови із застосуванням ІКТ у 8-9 класах гімназій

Головним завданням упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес навчання синтаксису української мови стало доповнення й розширення можливостей традиційних засобів навчання, організація ефективної навчально-пізнавальної діяльності учнів під час засвоєння й закріплення програмового матеріалу, формування у них належної мовної та мовленнєвої компетенції.

Визначальною особливістю поглибленого вивчення синтаксису української мови у 8-9 класах гімназій з використанням комп'ютерних програм навчального призначення стало самостійне формування й зміна дидактичного матеріалу. Запропоновані програми уможливили систематичне оновлення змісту навчання через створення й використання варіантних дидактичних компонентів, дали змогу диференціювати вправи і завдання залежно від рівня засвоєння синтаксичного матеріалу та сформованості в учнів передбачених чинною програмою синтаксичних навичок і вмінь, а також підтримувати індивідуальну траєкторію навчання.

У процесі педагогічного експерименту виявлено переваги запропонованої методики навчання синтаксису засобами інформаційно-комунікаційних технологій у 8-9 класах гімназій, яка сприяє підвищенню самостійності учнів у навчальному процесі, активізує їхній саморозвиток та здатність до комунікативної самореалізації, оптимізує взаємопов'язану діяльність вчителя та учнів, спрямовану на розв'язання практичних завдань.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні синтаксису у 8-9 класах гімназій характеризується технологічними та методичними перевагами, які сприяють індивідуалізації навчання, оперуванню великими обсягами інформації, комплексному впливові на різні канали сприйняття, повторенню навчального матеріалу залежно від складності завдань та індивідуальних особливостей кожного учня, наявності розгалуженого зворотного зв'язку, стимулюванню здібних учнів до безпосередньої чи опосередкованої комунікації. Завдяки впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій, що динамічно розвиваються, відбувається вплив на зміст і структуру мовної освіти, виявляється ряд інновацій у методах, формах і засобах навчання, змінюється характер і структура навчально-виховного процесу.

У третьому розділі *„Експериментальна апробація запропонованої методики навчання синтаксису у 8-9 класах гімназій”* розкрито зміст і структуру дослідного навчання, сформульовано вихідні положення, які покладено в основу експериментальної програми і методики; викладено експериментальну методику упровадження засобів інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес, описано хід і результати формувального та контрольного етапів педагогічного експерименту.

Для розроблення експериментально-дослідної методики та з'ясування впливу цілеспрямованої організації уроків української мови із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій на результативність навчально-

пізнавальної діяльності гімназистів підготовлено програму для діагностування рівнів сформованості синтаксичних умінь і навичок учнів 8-9 класів.

Дослідно-експериментальне навчання передбачало поглиблене вивчення синтаксису української мови у 8-9 класах гімназії з використанням комп'ютерних програм дидактичного призначення різних рівнів складності, що сприяли реалізації принципів індивідуалізації, диференціації, інтенсифікації навчання та зворотного зв'язку.

Для досягнення мети головними завданнями педагогічного дослідження визначено: 1) упровадження в експериментальних класах розроблених комп'ютерних програм дидактичного призначення для поглибленого вивчення синтаксису у 8-9 класах гімназій; 2) аналіз результатів дослідного навчання і рівня сформованості в учнів відповідних синтаксичних умінь і навичок; 3) перевірка ефективності запропонованої методики навчання синтаксису шляхом зіставлення одержаних результатів в експериментальних і контрольних класах.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій стимулювало інтерактивну діяльність гімназистів, їхню потребу в спілкуванні, наближаючи модельовані в електронно-дидактичних засобах умови навчальної комунікації до природних.

З метою діагностування рівнів сформованості синтаксичних умінь і навичок учнів 8-9 класів гімназій було розроблено критерії оцінювання їхніх навчальних досягнень за умов упровадження інформаційно-комунікаційних технологій на уроках мови. У дослідженні ці параметри визначалися за результатами контрольних зрізів, де враховувались повнота виконання запропонованих завдань, кількість та характер допущених помилок; зменшення часу, затраченого на досягнення конкретних цілей навчання; міцність засвоєння та тривалість знань, умінь і навичок (визначено шляхом проведення підсумкових контрольних зрізів, здійснених через значний проміжок часу); оптимізація навчальної діяльності (відображає, якими зусиллями досягається бажаний результат); мотивація учнів до навчальної діяльності.

Діагностування якості знань учнів проводилось за допомогою анкетування, бесід, комплексних контрольних робіт. Інформація про рівень сформованості повноти, глибини та усвідомленості знань учнів, яку оброблено на констатувальному етапі експерименту, була вихідною. Повторну письмову роботу було проведено за аналогічною методикою, але завдання на контрольному етапі охоплювали матеріал, що вивчався упродовж формувального етапу.

Для визначення динаміки формування синтаксичних умінь і навичок учнів експериментальних класів, які пройшли всі етапи формувального експерименту, було проведено математичну обробку результатів констатувального й контрольного зрізів методом порівняльного аналізу. Результати виконання учнями контрольного зрізу подано у таблицях 1, 2.

Розподіл учнів експериментальних і контрольних класів за рівнем сформованості синтаксичних знань, умінь і навичок (8 класи)

Таблиця 1.

Етапи Рівні	Експериментальні класи		Контрольні класи	
	Констатувальний	Контрольний	Констатувальний	Контрольний
Високий	36 (27,3 %)	43 (32,6 %)	36 (27,3 %)	37 (28,1 %)
Достатній	57 (43,1 %)	68 (51,5 %)	55 (41,6 %)	54 (40,9 %)
Середній	36 (27,3 %)	21 (15,9 %)	38 (28,8 %)	39 (29,5 %)
Початковий	3 (2,3 %)	0	3 (2,3 %)	2 (1,5 %)
Всього	132 (100 %)	132 (100 %)	132 (100%)	132 (100 %)

Розподіл учнів експериментальних і контрольних класів за рівнем сформованості синтаксичних знань, умінь і навичок (9 класи)

Таблиця 2.

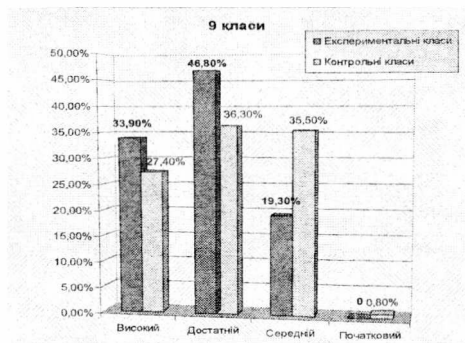
Етапи Рівні	Експериментальні класи		Контрольні класи	
	Констатувальний	Контрольний	Констатувальний	Контрольний
Високий	33 (26,6 %)	42 (33,9 %)	33 (26,6 %)	34 (27,4 %)
Достатній	47 (37,9 %)	58 (46,8 %)	46 (37,1 %)	45 (36,3 %)
Середній	43 (34,7 %)	24 (19,3%)	43 (34,7 %)	44 (35,5 %)
Початковий	1 (0,8 %)	0	2 (1,6 %)	1 (0,8 %)
Всього	124 (100 %)	124 (100 %)	124 (100%)	124 (100%)

У наведених нижче діаграмах узагальнено подаються якісні та кількісні показники у відсотках.

Діаграма 1.

Діаграма 2.

Одержані дані, що засвідчують розходження між результатами у контрольних та експериментальних класах, зумовлені факторами педагогічного характеру. На повноту сприймання учнями мовної теорії впливають два основні фактори: (1) спосіб організації та якість дидактичного матеріалу у комп'ютерних програмах дидактичного призначення, (2) відповідна методика його опрацювання. Педагогічні спостереження та експериментальні дані свідчать про те, що методика навчання синтаксису із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій відкриває принципово нові можливості для керування навчально-пізнавальною діяльністю учнів 8-9 класів гімназій. Інтерактивний потенціал інформаційно-комунікаційних технологій сприяє оптимальному добору дидактичного матеріалу, збільшенню обсягу засвоєної учнями навчальної інформації, яка подається у більш узагальненому, сконденсованому вигляді, прискоренню процесу засвоєння учнями мовного матеріалу шляхом багатоваріантних тренувань. Значний за обсягом словниковий і довідковий матеріал, який зберігається на електронних носіях, забезпечує оперативну допомогу, економію часу і динамічність навчального процесу. Темп подання програмового матеріалу задається як комп'ютерною програмою, так і самим учнем залежно від швидкості та глибини засвоєння матеріалу, рівня мовної підготовки, індивідуальних інтелектуальних і психофізіологічних характеристик. Використання засобів мультимедіа відкриває можливість для поглибленого вивчення синтаксису на рівні умовно-мовленнєвого спілкування, детермінованого з позицій змісту та форми.

Застосування комп'ютерних форм контролю дає змогу швидко й диференційовано з'ясувати рівень знань з теми (на різних етапах уроку, з різною навчальною метою), об'єктивно оцінювати їх глибину, оперативно скоригувати знання учнів, заощаджувати час для виконання більшої кількості тренувальних вправ і завдань творчого характеру, активізувати навчально-пізнавальну діяльність учнів.

Результати експериментального навчання дали можливість виявити такі переваги у застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій під час

навчання синтаксису у 8-9 класах гімназій: 1) забезпечення об'єктивних показників успішності гімназистів у засвоєнні синтаксичного матеріалу; 2) уможливлення індивідуалізації та диференціації навчання й контролю з визначенням результатів навчальних досягнень учнів; 3) формування адекватної самооцінки учнів; 4) заохочення учнів до самостійної пошукової навчально-пізнавальної діяльності; 5) підвищення щільності уроку української мови; 6) формування мотивації в учнів до оволодіння системними знаннями з синтаксису у взаємозв'язку з іншими розділами, а також збагачення індивідуального мовленнєвого досвіду.

Аналіз результатів педагогічного експерименту дав змогу зробити висновки, що засвоєння навчального матеріалу учнями експериментальних і контрольних класів виявилися різними. Учні експериментальних класів показали вищі результати (84,1%, 80,7% якості успішності знань) порівняно з учнями контрольних класів (69%, 63,7%). Експериментальним дослідженням було доведено, що формування в учнів 8-9 класів синтаксичних умінь і навичок є ефективнішим за умови застосування на уроках української мови інформаційно-комунікаційних технологій та адекватної методики організації навчально-пізнавальної діяльності.

Отже, за результатами завершального етапу дослідження було встановлено, що запропонована методика навчання синтаксису у 8-9 класах гімназій із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій виявилася належним чином теоретично обґрунтованою і, як засвідчують результати експериментального навчання, практично доцільною.

Теоретичне та експериментальне дослідження проблеми дало підстави для таких **висновків**:

Сучасний етап розвитку системи освіти в Україні вимагає якісних змін у всіх її ланках, у школах нового типу зокрема, перегляду цілей і завдань, змісту, засобів і методів організації навчально-пізнавальної діяльності учнів. Оптимізація системи навчання української мови в гімназії на етапі допрофільної школи зумовлює врахування можливостей сучасних інформаційних технологій, застосування яких створює не лише реальні умови для розширення і поглиблення змісту мовної освіти, а й сприяє інтенсифікації процесу навчання, підвищенню його ефективності, інтелектуальному розвитку здібних учнів, формуванню їх як гармонійних і творчих особистостей.

З'ясування сутності базових понять дослідження „інформаційно-комунікаційні технології”, „інформатизація освіти”, „інформаційні технології”, „технології навчання”, „педагогічна технологія”, „комп'ютерно зорієнтовані методи навчання”, „комп'ютерна програма навчального призначення”, уточнення й доповнення змісту зазначених дефініцій уможливило обґрунтування термінологічного поля обраної проблеми у розробленні теоретико-методичних засад поглибленого вивчення синтаксису у 8-9 класах гімназій із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

Логіко-критичний аналіз психолого-педагогічної та лінгводидактичної літератури з досліджуваної проблеми показав, що науковці розглядають інформаційно-комунікаційні технології як інноваційне технічне забезпечення, сукупність комп'ютерно зорієнтованих методів і засобів навчання, які сприяють інтенсифікації, оптимізації та активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі гімназій дає змогу кожному вчителю-словеснику творчо реалізувати індивідуальні можливості в проектуванні стратегії навчання, розширенні методичного інструментарію, створенні принципово нової методики, що реалізується в поєднанні традиційних форм і прийомів роботи з інноваційними підходами. Інтерактивні можливості інформаційно-комунікаційних технологій дають змогу розглядати їх як особливий, індивідуально зорієнтований засіб навчання, що має високий дидактичний потенціал і сприяє організації навчально-пізнавальної діяльності учнів на всіх етапах процесу навчання.

Розроблена методика навчання синтаксису із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у 8-9 класах гімназій ґрунтується на врахуванні загальнодидактичних та власне методичних принципів, проектуванні навчального процесу з оптимальним поєднанням запропонованих комп'ютерно орієнтованих методів і засобів навчання синтаксису, що мають потужний інформаційний ресурс і забезпечують оперативну взаємодію учасників навчального процесу, з традиційними методами і засобами навчання. У цьому контексті запровадження інформаційно-комунікаційних технологій на уроках української мови в гімназії має розглядатися, передусім, як ефективна підтримка традиційної методики навчання.

Стрижневими компонентами запропонованої методики навчання поглибленого курсу синтаксису у 8-9 класах гімназій є комп'ютерні програми дидактичного призначення, що застосовуються на різних етапах засвоєння учнями гімназій відповідного синтаксичного матеріалу у різних навчальних режимах (навчальному, навчально-тренувальному, контрольному) та формах роботи (фронтальній, індивідуальній), а також науково-методичні рекомендації щодо їх застосування.

Як показали результати проведеного дослідження, підвищення ефективності засвоєння синтаксичного матеріалу, а також рівня сформованості синтаксичних умінь і навичок учнів 8-9 класів гімназій забезпечується дотриманням таких умов: упровадження інформаційно-комунікаційних технологій значно розширює можливості подання навчальної інформації (яскрава, динамічна наочність, ігрові ситуації, інтерактивний зв'язок); використання на уроках української мови комп'ютерно зорієнтованих засобів навчання із синтаксису простого й складного речень; варіативності вивчення теоретичного матеріалу за рівнем складності й відповідності пізнавальним та освітнім потребам учнів; застосування дидактичної системи вправ репродуктивного і творчого характеру; залучення учнів до пошуково-дослідницької діяльності; формування самоосвітніх умінь і навичок учнів

гімназії (гімназист отримує доступ до міжнародних інформаційних центрів, бібліотек, банків наукової та навчальної інформації); контролю за важливими етапами навчальної діяльності (комп'ютер не лише фіксує помилку, а й досить точно визначає її характер, що допомагає вчасно усунути причину, яка зумовила появу помилки); активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів (отримання навчальної інформації і завдання від машини, виконання його, негайний зворотний зв'язок у вигляді реакції машини — репліки, оцінки, кольорового позначення, виправлення помилки, перехід до виконання наступного завдання вимагають постійної активності гімназиста); врахування принципів індивідуалізації, інтенсифікації, диференціації, науковості, активності, свідомості, наочності, систематичності, принципу розвивального навчання та зворотного зв'язку.

Результати експериментального навчання дають підстави стверджувати, що запропонована методика навчання синтаксису із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у 8-9 класах гімназій є раціональною й ефективною, стимулює учнів до активної навчально-пізнавальної діяльності, розвиває гіпотетичне, логічне та образне мислення, формує готовність до подальшого професійно орієнтованого навчання.

Проведене дослідження не претендує на всебічний розгляд усіх аспектів проблеми навчання синтаксису із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. У роботі є багато відкритих для подальшого вивчення питань, оскільки розглянуті у дослідженні аспекти означеної проблеми не вичерпують усіх її сторін. Залишаються актуальними питання розроблення й удосконалення електронних дидактичних засобів для навчання фонетики, морфології, словотвору, морфеміки та ін., які підвищували б рівень інформаційної забезпеченості та інтенсифікації навчального процесу; розроблення загальних підходів і принципів для об'єднання комп'ютерних програм дидактичного призначення в єдине навчально-інформаційне середовище; створення освітніх телекомунікаційних мереж (дистанційне навчання); розроблення інструментальних програмних засобів для вчителів-словесників.

Основний зміст дисертації відображено в таких публікаціях:

1. Ясак Т. М. Інноваційно-дидактичні засоби: комп'ютерні навчальні програми з рідної мови / Т. М. Ясак // Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка. Психологія: зб. наук. праць / редкол. Бех І. Д., Огнев'юк В. О., Кононко О. Л. — К.: Університет, 2007. — № 8. — С. 75—80.
2. Ясак Т. М. Методичні рекомендації щодо застосування технології SMART Board на уроках вивчення синтаксису української мови / Т. М. Ясак // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). — Бердянськ: БДПУ, 2009. — № 4. — С. 73—80.
3. Ясак Т. М. Розробка і використання тестових комп'ютерних програм у навчанні школярів: методичний аспект / Т. М. Ясак // Вісник Інституту

- розвитку дитини: зб. наук. праць. — К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. — Вип. 2. — С. 125—130. — (Серія "Філософія, педагогіка, психологія").
4. Ясак Т. М. Комп'ютерно зорієнтоване навчально-методичне забезпечення уроків української мови у 8-9 класах гімназії / Т. М. Ясак // Педагогічний дискурс: зб. наук. праць / гол. ред. І. М. Шоробура. — Хмельницький: ХГПА, 2010. — Вип. 8. — С. 256—261.
  5. Ясак Т. М. Інтерактивна дошка SMART: особливості застосування дидактичних засобів на уроках української мови у 9 класі / Т. М. Ясак // Проблеми сучасної педагогічної освіти: зб. статей. — Ялта: РВВ КГУ, 2010. — Вип. 28. — Ч. 1. — С. 194—203. — (Серія "Педагогіка і психологія").
  6. Ясак Т. М. Застосування електронного дидактичного засобу для формування синтаксичних умінь і навичок учнів 8-9 класів гімназії / Т. М. Ясак // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). — Бердянськ: БДПУ, 2010. — № 4. — С. 304—308.
  7. Ясак Т. М. Активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів засобами інформаційно-комунікаційних технологій у процесі вивчення синтаксису української мови / Т. М. Ясак // Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка. Психологія: зб. наук. праць / редкол. Огнев'юк В. О., Бех І. Д., Хоружа Л. Л. — К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. — № 2 (14). — С. 43—47.
  8. Ясак Т. М. Тестове оцінювання навчальної діяльності учнів 8-9 класів із синтаксису української мови / Т. М. Ясак // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О.Сухомлинського: зб. наук. праць / за ред. В. Д. Будака, О. М. Пехоти. — Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2010. — Випуск 1.31. — С. 202—209. — (Серія "Педагогічні науки").
  9. Ясак Т. М. Використання дидактичного потенціалу сучасних ІКТ у системі ціложиттєвого навчання вчителя-словесника / Т. М. Ясак // Педагогічний процес: теорія і практика: зб. наук. праць / гол. ред. С. О. Сисова. — К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. — Вип. 3 (2). — С. 219—226.
  10. Ясак Т. М. Особливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій на уроках української мови / Т. М. Ясак // Лексико-грамматические инновации в современных славянских языках: зб. наук. праць за матеріалами IV Міжнар. наук. конф., 9-10 квіт. 2009 р. / відп. ред. Т. С. Пристайко. — Дніпропетровськ: Пороги, 2009. — С. 413—416.

Анотації

Ясак Т.М. Методика навчання синтаксису із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у 8-9 класах гімназій. — Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова). — Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. — Київ, 2011.

Робота є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми застосування інформаційно-комунікаційних технологій на уроках української

мови у 8-9 класах гімназій. У дисертації обґрунтовано сутнісні характеристики базових понять дослідження, психолого-дидактичні та санітарно-гігієнічні умови застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі гімназій. Розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено методику навчання синтаксису у 8-9 класах гімназій засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Розкрито сучасні підходи до створення комп'ютерних програм дидактичного призначення, інтерпретовано у практичне русло доцільність використання запропонованих комп'ютерно зорієнтованих засобів навчання у процесі поглибленого вивчення синтаксису. Висвітлено методичні аспекти використання технології SMART Board та Інтернет-ресурсу для оптимізації навчальної діяльності учнів 8-9 класів гімназій, створення сприятливих умов для саморозвитку і самореалізації здібних учнів.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, комп'ютерно зорієнтовані методи навчання, комп'ютерно зорієнтовані засоби навчання, комп'ютерні програми дидактичного призначення, технологія SMART Board, Інтернет-ресурс.

Т.Н.Ясак. Методика обучения синтаксиса с использованием информационно-коммуникационных технологий в 8-9 классах гимназий. — Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения (украинский язык). — Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. — Киев, 2011.

Во введении обоснована актуальность избранной темы исследования, определены его цель и задачи, объект, предмет; отражены методологические основы и методы исследования, его основные этапы, научная новизна и практическая значимость; поданы сведения об апробации полученных результатов.

Работа является теоретико-экспериментальным исследованием проблемы использования информационно-коммуникационных технологий на уроках украинского языка в 8-9 классах гимназий. В диссертации обоснованы существенные характеристики базовых понятий исследования, психолого-дидактические и санитарно-гигиенические условия использования информационно-коммуникационных технологий в учебно-воспитательном процессе гимназий. Разработана, теоретически обоснована и экспериментально проверена методика обучения синтаксиса в 8-9 классах гимназий с использованием информационно-коммуникационных технологий.

Представлены современные подходы к созданию компьютерных программ дидактического назначения, интерпретирована в практическое русло целесообразность использования предложенных компьютерно ориентированных средств обучения в процессе углубленного изучения синтаксиса.

Доминантой предложенной методики обучения углубленного курса синтаксиса в 8-9 классах являются компьютерные программы учебного назначения, которые используются на всех этапах усвоения учениками гимназий соответствующего синтаксического материала в различных учебных режимах (обучающем, учебно-тренировочном, контрольном) и формах работы (фронтальной, индивидуальной). Представлено научно-методическое сопровождение компьютерных программ дидактического назначения по синтаксису украинского языка.

Раскрыты методические аспекты использования технологии SMART Board, Интернет-ресурса для оптимизации учебной деятельности учащихся 8-9 классов гимназий, создания благоприятных условий для саморазвития и самореализации способных учеников.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, компьютерно ориентированные методы обучения, компьютерно ориентированные средства обучения, компьютерные программы дидактического назначения, технология SMART Board, Интернет-ресурс.

T.M.Yasak “Methods of syntax teaching with application of information-communicative technologies in the 8-9 forms of gymnasiums”

The thesis for obtaining a scientific degree of Pedagogical Science Candidate on the specialization 13.00.02 – theory and methods of teaching (Ukrainian language). — Dragomanov National Pedagogical University . — Kyiv, 2011.

This work represents theoretically-experimental research of the issue with applying information-communicative technologies at the lessons of Ukrainian language teaching in the 8-9 forms of gymnasiums. The essential features of the basic notions of study, psychologically-didactic and sanitary-hygienic conditions of information-communicative technologies application in studying processes in gymnasiums have been substantiated in the thesis. The methods of syntax learning in 8-9 forms under gymnasium condition by means of information-communicative technologies have been developed, theoretically proved and experimentally tested the contemporary approaches as to computer-aided programs creation with educational purposes have been revealed, the expediency of computer oriented educational-methodical providing under the process of syntax deep learning have been put into practice. The methodical aspects of usage of SMART Board Technology and Internet-resources for optimization of educational activity of the 8-9 forms pupils under the gymnasium conditions and creation of favorable condition for self-development and self-realization of capable pupils have been cleared up.

Key words: information-communicative technologies, computer oriented methods of teaching, computer oriented means of teaching, computer programs of educational purposes, SMART Board Technology, Internet-resources.